

Non-fiction Alekszej Mihéjevvel
Inosztrannaja Lityeratura 2008/7

A szerző több, az utóbbi időszakban orosz nyelven megjelent önálló mű illetve cikk kapcsán fogalmazza meg gondolatait a világ régiókra történő felosztásának szubjektív és meglehetősen koncepciózus jellegéről, miközben rövid recenziót is ad Kornai János: A gondolat erejével és a román Anna Blandiana: Esszé- miniatúrák című könyvével kapcsolatban.

Mihéjev két régió, India és Kelet-Európa kapcsán fogalmazza meg gondolatait. Ez utóbbi esetében részletesebben kitér arra, hogy a húsz évvel ezelőtti Kelet-Európa ma inkább Közép-Európa néven nevezi magát. Ez a régió számos közös vonása mellett több, országoként eltérő, specifikus problémával is rendelkezik napjainkban. A szerző utal arra, hogy a Nyeprikosznovennij Zapasz 2007/6 teljes száma ezzel a problémakörrel foglalkozik. Itt Jan Kren és Marek Dabrowski a régió általános társadalmi-politikai problémáiról írnak, Trencsényi Balázs és a belorusz Jurij Drakohrust saját országaik rendszerváltás utáni tapasztalatairól, a litván Tomas Venclova az önálló nemzeti arculatról, Adam Mickiewicz pedig Litvánia és Lengyelország történelmi fogalmának képlékeny jellegéről.

Ezt követően Mihéjev az alábbi rövid recenziót adja Kornai János önéletrajzi könyvéhez kapcsolódóan:

Annak, aki pontosabban el szeretne igazodni az elmúlt fél évszázad gazdasági problémakörének a térséggel kapcsolatos nüanszaiban, Kornai János *A gondolat erejével, rendhagyó önéletrajz egy intellektuális utazásról* (Moszkva, Logosz, 2008. ford. Okszana Jakimenko) című kötetét ajánlom. Kornai János magyar közgazdász, a létező szocializmus egyik híres kutatója olyan beszédes című ismert monográfiák szerzője, mint az *Anti-equilibrium* és a *Hiány*. A szerző 1928-ban született, tudományos tevékenysége a második világháború utánra esik. Személyes életútja során országához hasonlóan végigjárta azt a történelmi korokon átívelő hosszú és nem egyszerű utat, amelynek állomásai voltak a negyvenes évek végének, ötvenes éveknek sztálini típusú erőszakos iparosítása, 1956 októberének tragédiája, a hosszú és többarcú Kádár-korszak valamint a piacgazdaság végérvényes visszatérése a kilencvenes években. Kornai esetében figyelemre méltó, ahogyan a szerző nyomon követi az egyéni sors és a történelem alakulásának összefonódását, egymásra hatását. Pontos emiatt tarthat érdeklődésre számot a rendhagyó önéletrajz nemcsak a közgazdászok, hanem mindazok részéről, akik a dokumentarista irodalom szakértői és kedvelői.

Kornai János egyik "úttörője" volt a matematikai modellek közgazdaságtanba történő beemelésének. Számos kollégájával ellentétben, akik absztrakt elméleti modelleket alkottak, amelyek esetében „ha a tények nem illeszkedtek a modellekbe, az a tények baja”, Kornai eltávolodott a gazdasági mechanizmusok hagyományos értelmezésétől, megalkotva ezek valós működésének modelljeit. Azon folyamatok formális leírása, hogyan történik a szocializmusban a „tervkorrekció” vagy az „alapok kimerítése”- ez gyakorlatilag egy irracionális feladat.

A peresztrojka idején az oroszországi reformátorok Kornai munkáit a központi tervutasításos gazdálkodásból a piacgazdaságba való áttérés elméleti alpműveiként használták. Viszont arról, hogy Kornai szerint az igazi modelleknek az aktuális gyakorlaton kell alapulniuk (adott esetben a kilencvenes évek konkrét oroszországi körülményein) elfeledkeztek, vagy nem

figyeltek eléggé oda rá; ennek következménye lett a jobbítani akaró forradalmi szándékok összeütközése a sivár valósággal, ennek számos drámai következményével együtt. Ljubov Siselina ugyanebben a különszámban megjelent *Szomorú ünnep, avagy Magyarország elmúlt húsz éve* című cikke alapján megállapíthatjuk, hogy mindmáig magában Magyarországon sem felhőtlen a helyzet.

Végül Mihéjev Anna Blandiana román szerzőnek 2007-ben megjelent könyvével kapcsolatban megjegyzi, hogy a benne szereplő írások szubjektív benyomásokat megörökítő versek és esszék, amelyek a tipikus román motívumok mellett jellegzetesen „regionálisakat” is magukba foglalnak. A szerző megkülönbözteti pl. a tipikusan női jellegű, ezért főleg gondoskodó, az élelmet biztosító, szülő, gyógyító stb. román népet a harcias, kockázatokat szívesen vállaló népektől. Kategorikus imperatívuszokat vonultat fel, mint pl. azért van a világ, hogy könyvekbe foglaljuk őket, a könyvek pedig azért vannak, hogy a világ megismerhesse őket.

Runda Margit fordítása